

ROSTRA ECONOMICA

MEYNUMMER

INHOUD

	pag.
Ten geleide Prof. Dr. G. Th. J. Delfgaauw	1
Portret van een mens Drs. F. van Puffelen	2
Economie in 16 Tekeningen	5
Bij het afscheid Drs. Th. P. van Hoorn	7
Meybloemlezing	8
Economische bewindvoering en nationale welvaart ... Prof. Dr. A. Mey	8

P. J. W. Rothert Docent Handelswetenschappen

BIESBOSCHSTRAAT 36^{III} - AMSTERDAM-Z. - TELEFOON 710941

Repeteert voor:

FINANCIELE REKENKUNDE EN VOORTGEZET BOEKHOUDEN

Opleiding voor praktijkexamen boekhouden.

Opleiding voor

**Tentamen en
Praktijkexamen Boekhouden**

A. VAN DER KUIJ,

Leraar M.O. Handelsw.

Prinsengracht 796 Amsterdam-C., Tel. 221845

W. J. Heydeman

repeteert voor *Elementaire Statistiek*
Financiële Rekenkunde

leidt op voor *Praktijkexamen Boekhouden*

WARMONDSTRAAT 173^I AMSTERDAM-WI
TELEFOON 121803

Mr. H. VAN DER MEULEN

tenteert

voor **Candidaats en Doctoraal examen**

BURGERLIJK-, HANDELS- EN ARBEIDSRECHT

JAC. OBRECHTSTRAAT 17^{II} - AMSTERDAM

ROSTRA ECONOMICA

MAANDBLAD VAN DE STUDIEVERENIGING DER ECONOMISCHE
FACULTEIT VAN DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Redactie: P. Bottelier, J. J. Meltzer, P. C. Maljers, J. A. Sillem,
Gelieve stukken voor de redactie bestemd te zenden aan: P. C.
Maljers, Nieuwe Herengracht 91. — Voor advertenties wende men
zich tot: R. Schöndorff, Drift 35, Laren (N.H.).

Ten geleide

Abram Mey gaat met emeritaat. Het zij gezegd in deze eenvoudige woorden. Zij passen bij hem, bij het joyeuze, ongedwongene, welhaast studentikoze in zijn optreden. Zij doen geen afbreuk aan het prestige van Prof. Dr. A. Mey, de geliefde docent, die de Faculteit gaat verlaten na tien jaren lang zijn discipelen te hebben laten putten uit de rijkdom aan kennis, die hij zich had verworven in een leven van studie en van ervaring in de wereld van bedrijf en bestuur. Maar enkele eenvoudige woorden typeren hem het beste. Want zo was hij voor wie hem zag gaan in de gangen van het oude gebouw of onder de kastanje op het pleintje aan de Oudemanhuispoort.

Abram Mey gaat met emeritaat. Hij heeft de gestelde leeftijdsgrens bereikt. Het is nauwelijks geloofwaardig voor wie hem bezig ziet. Maar de officiële papieren getuigen het. Het stemt tot weemoed. Stellig, alle besef van het voorbijgaan der dingen stemt tot weemoed; en tot een begrip van het betrekkelijke in alle zaken, die wij in het leven hoogst ernstig nemen, óók van de zaken, die aan de Oudemanhuispoort worden behandeld.

Maar er is niet alleen weemoed. Er is oprechte vreugde wanneer iemand die gaat nog zoveel kracht en soepelheid toont, dat hem in het leven, naar men mag vertrouwen, nog een periode wacht van vernieuwde arbeid. Van arbeid, die verricht zal kunnen worden zonder dat men gehinderd is door de vele dagelijkse zorgen, die verbonden zijn aan het bezetten van een academische leerstoel.

Abram Mey gaat met emeritaat. Er zal nog gelegenheid zijn op een passende wijze afscheid van hem te nemen. En om te getuigen van wat hij deed. Van de leemte, die hij aan de Oudemanhuispoort achterlaat; want hij zal er gemist worden. Ik juich het toe dat in afwachting van het officiële afscheid een speciaal nummer van het blad van de studenten der Economische Faculteit aan hem en zijn werk wordt gewijd.

De Voorzitter van de Faculteit
der Economische Wetenschappen,
G. Th. J. Delfgaauw.

Portret van een mens

door Drs. F. v. Puffelen

Het is een huis met sfeer. Geen toonkamer van stijve deftigheid. Dit valt al direct op nadat men de drempel van de statige woning in de Nicolaas Maesstraat 105 is overgestapt.

Het is een huis waar gewerkt wordt en waar altijd gewerkt is. Dat merkt men als men tegenover de gastheer gezeten zijn blik wat laat dwalen door de grote, ietwat donkere en in oude stijl ingerichte kamers van de benedenverdieping. Bureau's vol tijdschriften en beschreven vellen. Natuurlijk zijn er boeken, wanden vol. En natuurlijk zijn daar veel economische werken bij. Maar ook andere: Maeterlinck; Zola; Maurois; Vondel en Shakespeare. Exodus, een geschenk van de assistenten van het Seminarium.

Als de gastheer bij de begroeting even wordt weggeroepen is er wat tijd om beter rond te kijken. Waar geen boeken staan hangen schilderijen, in sterk uiteenlopende stijlen. Een expressionistisch doek, waar een fel geel landschap bezig is schuil te gaan achter zware wolken. En verderop, als contrast, een impressionistisch, bijna gedroomd tafereel van een Oosters aandoende stad (Istanboel, of is het Venetië? Het blijkt Venetië te zijn). En op het moment dat de gastheer terugkeert, „Waar zullen wij beginnen?” ontdekt men vlak naast de boekenkast een schildersezel en het kost geen moeite zich prof. dr A. Mey met palet en penseel voor te stellen op de Place du Tertre of langs een Amsterdams grachtje.

„Nee, ik kom de laatste tijd nauwelijks meer aan schilderen toe. Er verschijnen te veel boeken, er zijn te veel vergaderingen en ik heb een drukke familie.” Mevrouw Mey brengt koffie en koekjes en stap daarna naar één van de twee grote bureaus die tegenover elkaar in de voorkamer staan. „Heb jij het laatste nummer van het mab gezien?” Want ook mevrouw Mey werkt in het 'vak': zij is accountant en heeft nog een praktijk.

Met de opzet, een portret van een mens te tekenen is prof. Mey direct akkoord. „Vraag maar en neem er de tijd voor”. Geen aarzeling, geen formalisme, die zo vaak het contact tussen hoogleraar en studenten belemmeren.

Hoe bent u tot schilderen gekomen? In de ongedwongen, vriendschappelijke sfeer doet de vraag toch nog wat formeel aan, te veel echt „interview”. Maar prof. Mey wuift alle gedachten aan omzichtig diplomatiek geformuleerde antwoorden weg en haalt een groot boek uit de kast. „Van oom Piet Dupont —

professor Dupont — ben ik leerling geweest. Kijk, dit is hem.” Het portret voorin het boek toont duidelijke familietrekken. „Ik woonde toen nog als jongen in het ouderlijk huis aan de Oude Zijds Voorburgwal, bij het Kerkplein. Oom Piet had een atelier in ons huis en ik was er steeds bij, als hij bezig was. Dit is een portret van mij — met hobbelpaard — uit 1893. Van paarden, dat is natuurlijk een andere kwestie, heb ik altijd gehouden. Als kleine jongen mocht ik in de stalhouderij van Noordman spelen, die was vlakbij. Zijn zoon heeft later nog bij mij gestudeerd. Schilderen is altijd een hobby gebleven, als amateur. Straks heb ik er misschien weer meer tijd voor.”

Hoewel prof. Mey lacht, klinkt het toch iets weemoedig. Want „straks” brengt het afscheid van zijn functie: hoogleraar — een functie die hem veel bevrediging geschonken heeft.

En muziek, professor? „Waar ik het meeste van houd? Even denken.” Uit een ingebouwde kast wordt een stapel langspeelplaten gehaald. „Ja, Beethoven, vooral de 7e en de 9e symphonie, en de Eroica. Deze muziek doet mij denken aan wiskunde, ik bedoel, wiskunde als probleemstelling. Dit hoor je ook in het vierde pianoconcert. Daar komt de oplossing in de finale. Beethoven heeft die nooit afgemaakt, zo opgetogen was hij over de oplossing.....” Prof. Mey heeft de houding aangenomen, die zo karakteristiek voor hem is en vele studenten zich ongetwijfeld zullen herinneren: handen in de colbertzakken en van hak op teen op en neer wippend.

„En Brahms, het bekende tweede pianoconcert. Maar het moet wel gespeeld worden door Rubinstein. In Tsjajkowsky hoor ik de mens in zijn moeilijkheden en strevingen. Luister maar eens goed naar de vijfde symphonie. Hoe het begint in mineur en ten slotte als echte overwinningmuziek in majeure eindigt. Tja en dan Bach natuurlijk. Ik houd het meeste van zijn kerkorgelmuziek, vooral de strakkere werken.” Even is er een pauze en ik vraag: En de moderneren, professor? Prof. Mey schudt zijn hoofd. Nee, enkele stukken maar. Strawinski in geen geval. Wel Bartók, maar pas na de jaren dat ik in Turkije geweest ben. Toen ben ik echt de oriëntaalse muziek gaan waarderen. O ja, wat ik ook mooi vind is het celloconcert van Dvorak. Die heb ik in januari van mijn assistenten gekregen. Erg mooi, gespeeld door Tibor de Machula.” Het is nu een echt plezierig gesprek: interview-

af. Samen hebben wij, al neuriënd, een thema van Beethoven trachten te vinden. Vergeefs.

Literatuur? Tja, Romain Rolland, van Van Schendel. De gedichten van Da Costa. Vondel indertijd. Maurois, Maeterlinck. Nee, van moderne dichtkunst moet ik niets hebben. Bij toneel houd ik alleen van de grote dramaturgen. Ja, Shakespeare natuurlijk. Voor de society-play voel ik niets. Kasteel in Zweden van Sagan, een leeg stuk, inhoudsloos."

Prof. Mey heeft uitgesproken meningen, waar hij rond voor uitkomt.

"Dan is geschiedenis één van mijn belangstellingen" begint prof. Mey nadat zijn dochter — ook economel — even voor een babbeltje is binnen gekomen. „Nee, geen bepaalde voorkeur voor tijdvakken. Wel heb ik economische geschiedenis als keuzevak gedaan, bij Posthumus. Toen moest je er nog ó delen Sombart voor lezen, jawell! Uit geschiedenis put je helderder inzicht. Hoe ik daar nu weer toe kwam? Misschien dit: als jong kind van 10 jaar was de Boerenoorlog aan de gang. Ook de kinderliteratuur was daarop afgestemd. Maar ik wilde meer weten, snap je, van beide kanten en las daarom ook Engels georiënteerde literatuur. Ik tekende toen spotprenten op de Engelse politiek. Woensdagmiddag, als het regende..... De tijd waarin je leeft is alleen te begrijpen als je de geschiedenis kent. Toen ik '47 in Batavia was heb ik vaak moeten denken aan het idee dat de Romeinen over de opstand van de Germanen hadden..... Begrijp je?

"Dan heb ik van jongs af aan belangstelling gehad voor sociale verhoudingen. Toen ik 17 of 18 was werkte mijn moeder in een damesvereniging die bij arme kinderen op huisbezoek ging. Aan tafel sprak ze zoveel over de ellende daar dat ik dan geen eten meer lustte. De arbeidstoestanden waren verschrikkelijk slecht in die tijd.

Mijn vader? Werkte bij de Hollandse IJzeren Spoorweg Maatschappij in Amsterdam. Ja, in het begin van mijn H.B.S.-tijd brak de grote spoorwegstaking van 1903 uit. Ik had toen het besef dat er veel te veranderen viel. De staking werd bestreden maar dezelfde regering noodzaakte tot een continuele groepsvertegenwoordiging en een onderzoek naar de grieven. Dat begint op revisionisme te lijken, waarvoor ik meer gevoel heb gehad dan voor het revolutionair marxisme. Marx heeft een verkeerde visie op de menselijke psyche. Dat macht wordt gebruikt ter exploitatie is een eigenschap van alle klassen. Het gevaar voor misbruik van macht is in elke vorm van machtsuitoefening aanwezig. Daarom ben ik het absoluut niet eens met de theorie van de dictatuur van het proletariaat.....

Je wilde geen economie in het interview, hè? Maar dat kan niet. Wat ik daarnet zei over machtsuitoefening dat vind je terug in mijn colleges Arbeidsvoorwaarden. Samenwerking van arbeid en kapitaal in psychologische zin. De leider moet begrijpen wat er in de geleide omgaat. Denk aan Arthur Perry Keene die als controleur bij Austin het beleid in sterke mate beïnvloedde. The chief is responsible. Eerst moet men de instructie nagaan. Had de arbeider zich wel ten volle kunnen geven?"

Misschien heeft mijn gezicht een uitdrukking van „teveel economie"? Prof. Mey lacht en wisselt van onderwerp.

"Ik heb me ook sterk voor theologie geïnteresseerd, zo rond mijn 18e, 19e jaar. Ik las de Koran, over Boeddhisme, Katholicisme, de geschriften van Kuyper, Goethes Faust. Met Nico Polak had ik hele citatengevechten. Ja, toen al." Zelfspot is prof. Mey niet vreemd.

Er is opnieuw een onderbreking. Telefoon. Mevrouw Mey komt binnen en geeft mij een foto van haar man. „Die is wel aardig, hè? Voor het interview."

Hoe bent u tot de economie gekomen? Deze vraag moest komen. „Hoe ben ik tot de economie gekomen" herhaalt prof. Mey als om wat bedenktijd te winnen. „Je kunt het een geschiedenis van toeval en sympathie noemen. Het liefst was ik civiel ingenieur geworden. Dat opende de mogelijkheid voor een behoorlijke werkkring en voor mijn artistieke neigingen. Maar het zat er niet in. En zo belandde ik na mijn H.B.S.-tijd, na veel tegenstand, op het comptabele bureau van Weg en Werken. Daar heb ik in feite mijn eerste ervaring opgedaan met de comptabele nacalculatie. Ik moest de loonstaat natellen voor de verbijzondering — zet dat maar tussen aanhalingstekens — van de exploitatierekening. Nee, het werk was niet bepaald vreugdevol. Omstreeks 1910 voerde de hoofdingenieur een exploitatiebegroting van één jaar in, verdeeld over maanden. Dat maakte vergelijking van vóór- en nacalculatie nodig. Een overzicht van kosten van de voor- en offers van de nacalculatie — gebruik maar weer aanhalingstekens — en van wie er voor wat verantwoordelijk was. Dat vond hij nodig om een wijd vertakte organisatie onder je te kunnen hebben. Ik moest de staten opmaken omdat ik zo'n mooi handje schreef! Maar ik kreeg daar ook tegelijkertijd voor het eerst begrip van het leuke van het werk. Tja, hoe ging mijn weg naar de economie verder? Er was toen een regeling dat iedereen die op de technisch georiënteerde diensten een diploma boekhouden haalde een toelage kreeg van f 300.—. Ik haalde dat diploma bij de heer. Reder, die zelf een

accountantsopleiding had bij Limperg. Dit was de tweede weg waarop de bedrijfs-economie binnen mijn gezichtsveld kwam. Het idee was: boekhouden als middel voor het bedrijfsbeleid. Zo haalde ik Middelbaar Boekhouden. Daar was wat economie voor vereist. En toen kreeg ik behoefte aan meer. In 1916 deed ik accountantsexamen en ging ik naar het accountantskantoor Frese en Hogeweg. Onder invloed van Limperg was het examen zeer vooruitstrevend, maar ook erg zwaar. Het onderwerp van het slotexamen (prof. Mey lacht schalks) zal je wel bekend in de oren klinken: verrekening van de algemene bedrijfskosten in de kostprijs. In deze tijd heb ik Limperg zelf voor het eerst ontmoet bij een lezing voor studerende voor het Accountantsexamen. Daar kreeg ik de eerste prikkel niet met de historische waarde te rekenen. Bij de vooropleiding van de Nederlandsche Accountants Vereniging hoorde ook een onderdeel Staathuishoudkunde. Dat prikkelde mijn belangstelling voor de sociale economie. Ik vond dat een accountant toch ook iets van het munt-, krediet- en bankwezen moest kennen. En van openbare financiën. Voor mijn plezier heb ik toen de kleine en de grote Pierson gekocht, en Statistiek van Verrijn Stuart. Wanneer dat was? Even denken. 1919. Ja, want dat was na de mobilisatie van '14-'18. Die heb ik meegemaakt, in dienst. Ik verzorgde daar de directie van Ontwikkeling en Ontspanning voor mijn ba-taillon. Nu nog heb ik contacten uit mijn mobilisatietijd."

Hoe ging het verder naar de economie, interrumpeer ik met een verontschuldigende blik op mijn horloge. Er zijn al bijna twee uur verstreken.

"Hindert niet", zegt prof. Mey. "Ik heb de tijd. In 1921 vroeg Limperg mij lezingen voor accountants te houden. In dat werk kwam ik in contact met Nico Polak, die aan zijn proefschrift werkte. Dat gaf mij een prikkel om economie te gaan studeren. Maar dat kon alleen in Rotterdam in die tijd. Daarom deed ik maar aan zelfstudie: Grundriss der Sozial Oekonomie, Das Kapital, Pareto's Sociologie générale, Schumpeters Epochen- und Dogmengeschiede. Die las ik in de trein op mijn reizen voor Frese en Hogeweg. Of thuis: halve nachten lang.

In 1922 kreeg ik een eigen accountantspraktijk. Dat verschafte mij meer vrije tijd. En in 1923 haalde ik de Acte Middelbaar Economie. Intussen kon je ook economie aan de Amsterdamse Universiteit gaan studeren en ik liet me als student inschrijven. Dat was een mooie tijd! Als ik voor mijn werk weg moest belde mijn secretaresse de pedel die dan in de collegezaal kwam vragen of de heer Mey

nemen. Ik kreeg daardoor een zekere even contact met zijn kantoor wilde opfaam.

Er is in die jaren veel gebeurd. Ik werd assistent bij Limperg, die hoogleraar was geworden. In 1924 verloofde ik me en ik trouwde het jaar daarop. In 1929 deed ik doctoraal. Limperg was heel erg precies. Hij vroeg mij alles uit Marshalls Industry and Trade. Omdat ik me sterk voor de conjunctuurstudie had geïnteresseerd vroeg Limperg mij of ik het Economisch Bureau van de P.T.T. wilde leiden. Men wilde tot conjunctuuranalyse overgaan, ja, al in 1929. En tot standaard kostprijzen. Dr ir Damme was toen Directeur-Generaal van de P.T.T. Ik heb toen gewerkt op het gebied van conjunctuurprognose, marktanalyse, bedrijfscontrole (kosten/offergelijking; taakstellende begrotingen). In mijn werk is ook mijn boek Bedrijfsbegroting gegroeid. Ik kreeg toen interessante contacten met Tinbergen, Wagemann, Tilton (een Amerikaans accountant). Dat was de tijd van de gevechten met de ouderwetse opvattingen die in de depressie de openbare werken wilden beperken. Goudriaan, Van der Valk, Liefstijck, Idenburg en Tinbergen ijverden echter juist voor omvangrijke openbare werken. Daar heb ik ook het mijne aan gedaan. Juist in mijn toenmalige functie lag dat in de lijn.

Ik heb lang bij de P.T.T. gewerkt. Tot in de oorlog. Toen Damme werd opgevolgd door een N.S.B.-er werd ik echter op een zijspoor gezet. Het was in die tijd, dat de Illegaliteit mij benaderde. Of ik na de oorlog directeur van de Rijksbegroting wilde worden. En ik zal mijn beëdiging nooit vergeten. Het was nog in de oorlog, op een zolder in een villa bij Den Haag. Echt romantisch! Tegelijkertijd werd Tinbergen directeur van een bureau voor buitengewone economische onderzoekingen. Wat ik verder in de oorlog heb gedaan? Ik heb een boek samen met Ir. E. Hymans geschreven." (Mensch en Samenleving, 3 delen).

Prof. Mey heeft kennelijk plezier in het ophalen van de oudere herinneringen. Hoe vitaal hij is, merk ik weer eens op: bijna al die tijd heeft hij gestaan, boeken uit de kast gehaald, artikelen opgezocht en praktisch onafgebroken gepraat. Even komen we op Nieuw Guinea. Zijn gezicht wordt ernstiger. "In de oorlog heb ik al gezien dat we t.a.v. Nederlands Indië de vroegere toestand niet zouden kunnen herstellen."

Maar de herinneringen wellen weer op. Ik hoef niet eens te vragen. "Na de oorlog werd het plotseling enorm hard werken. Op 30 juni 1945 riep Liefstijck mij ten departemente. In drie maanden tijd moest er een noodbegroting voor 1945

Groei gaat niet vanzelf

De groei van Unilever is de resultante van de inspanning van mensen op allerlei niveau. Wil deze groei zich voortzetten dan zal dat niet vanzelf gaan, temeer daar overal ter wereld de concurrentie toeneemt. Daarom zal er veel van de leidinggevende functionarissen worden gevergd. Veel activiteiten, op het gebied van verkoop, reclame, research en administratie, vereisen wetenschappelijke werkmethode; daarnaast is een frisse aanpak onmisbaar.

Voor een aantal academici die van een dergelijke aanpak houden en bovendien belangstelling hebben voor leidinggevende functies op commercieel (o.m. omvattend marktonderzoek, produktontwikkeling en reclame) of op administratiefgebied (controller) is bij Unilever plaats als trainee. Na een korte tijd van kennismaking met een aantal belangwekkende facetten van Unilever krijgt de trainee een functie waar hij zich de nodige ervaring eigen kan maken en al spoedig productief werkzaam kan zijn. Voor het traineeship gaat onze voorkeur uit naar

economen, juristen en sociologen

Academici van deze studierichtingen, die belangstelling hebben voor meer specialistische werkzaamheden, kunnen wij eveneens mogelijkheden bieden.

Wij zijn gaarne bereid belangstellenden uitvoerig in te lichten alvorens zij eventueel tot een sollicitatie overgaan. Het verdient aanbeveling tevoren een afspraak te maken.

Aanvragen om inlichtingen, zowel als schriftelijke sollicitaties te richten aan Unilever N.V., Afdeling Personeelszaken Nederland, Postbus 760, Rotterdam. (tel.: 010-114400, toestel 329) onder vermelding van nummer 468.

'50 '51 '52 '53 '54 '55 '56 '57 '58 '59 '60

O M Z E T T E N

UNILEVER N.V.
ROTTERDAM

komen, en een staatsbalans per 1 juli 1945. Ik heb toen dag en nacht praktisch gewerkt, samen met prof. Ir. J. Cahen — hij zit nu in Haifa. De inventarisatie van de hoeveelheden was er wel, maar de waarde, dat kostte zoveel moeite. Bepaal maar eens de vervangingswaarde van wegen en kanalen. De activa plaatsten we tegenover de staatschuld. Er was toen 15 miljard tekort. Dat gaf een zuiver beeld. De begroting sloot met een tekort van 3 miljard. Lieftinck zei toen: dat kan zo niet blijven. En ik stelde toen een plan op om elk jaar één miljard van het tekort af te krijgen. In drie jaar tijd een sluitende begroting! De Amerikanen hadden hier grote belangstelling voor. How do you fix that? vroegen ze. De financiële attaché van de Amerikaanse ambassade kwam voor het State Department een onderzoek instellen naar het onderhavige plan. Zijn commentaar luidde: „It can be done.”

Hoe lang heeft u deze functie vervuld? „Tot in 1949. Limperg vroeg toen of ik hem wilde opvolgen als hoogleraar. Lieftinck vond dat dat mij toekwam. Ik moest zelf voor een opvolger zorgen: En zo kwam ik met mijn belangstelling voor de public administration weer in de Business Administration! In de periode van mijn hoogleraarschap volgde ook nog mijn benoeming tot United Nations expert on Scientific Management. Dit gebeurde via van Mook, die ik in mijn Batavia'se tijd in 1947 had ontmoet. Deze functie hoort in het kader van de Directie Technical Assistance van de United Nations. In deze hoedanigheid ga ik nu ook naar Israël. Helaas kan ik dan niet naar het congres

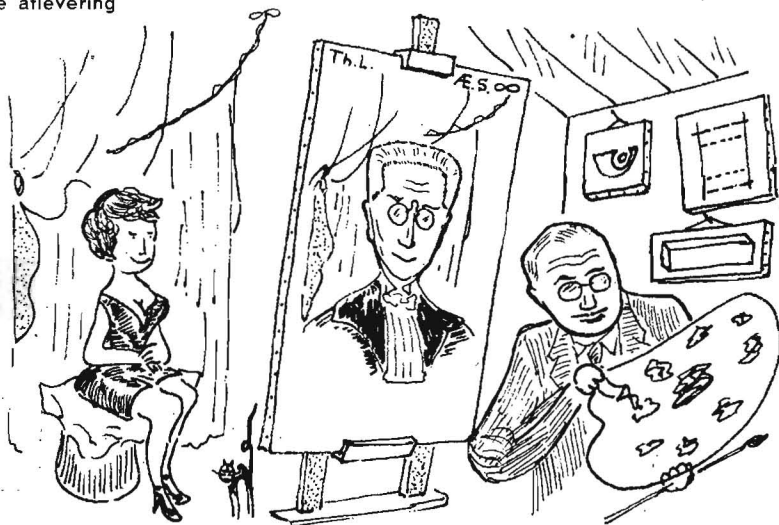
over efficiency in Stresa. Nou ja.....” Hij maakt een beweging van 'je kan ook niet alles hebben'.

Aan welk deel van uw carrière denkt u nu met het meeste plezier terug? „Dat was toen ik bij Lieftinck in de brain-trust van Financiën zat. Enorme arbeidstrain, maar het ging toen om 'Nederland zal herrijzen!' Het is niet waar" — prof. Mey legt hier de nadruk op, „dat de staats-administratie niet even efficiënt kan zijn als die in particuliere ondernemingen. Ja, hier heb ik de grootste vreugde in mijn leven gekend..... Maar je moet niet denken dat de overdracht van ervaring en studie mij geen bevrediging heeft geschonken. Die overdracht heeft mij altijd sterk bezig gehouden. Hier zit een heel ander element van scheppingsdrang in. Ik heb veel over de contacten met studenten nagedacht. Kijk, de assistenten heb ik als een groep gezien die ideeën konden uitwerken.”

Het interview is afgelopen. Prof. Mey is een enthousiast en levendig verteller. Zoals iedereen die zijn colleges heeft gevolgd uit eigen ervaring weet. En ik merk dat ik degene ben, die na ruim drie uur moe is. Niet prof. Mey. Benijdenswaardige vitaliteit! In de gang praatten we nog wat na. Over examen doen. „Ik zit niet altijd aan de goede kant van de tafel”, zegt hij terwijl hij de deur opentrekt. „Mijn laatste examen deed ik in december 1959. Rijbewijs.” „Eerste keer geslaagd?” waagde ik. Nee, schudt hij eerbij, „niet de eerste keer, maar later kreeg ik zelfs een compliment van de examinator. Wij rijden thans dus auto”, zegt hij terwijl hij mij nawuift.

ECONOMIE IN 16 TEKENINGEN

29ste aflevering

Meesters van de Amsterdamsche School

(naar Grum)

Bij het afscheid van Prof. Dr. Abram Mey

door Drs. Th. P. van Hoorn

FOTO MERKELBACH

Een summiere levensbeschrijving reeds — men zie de inhoud van het interview, Prof. Mey afgenomen elders in dit nummer — werpt een licht op zijn merkwaardige levensloop. Een levensloop die men gekarakteriseerd zou kunnen noemen door twee aspecten; bewegelijkheid en veelzijdigheid. Een levensloop overigens die geenszins zich langs gebaande paden bewegen heeft.

Professor Mey's loopbaan ving immers niet aan met het genieten van hoger onderwijs. Zijn eerste gang na de middelbare school gold de praktijk, die hij op een korte onderbreking na, pas na ongeveer veertig jaar zou verlaten om zijn hierin opgedane ervaring definitief in dienst van de wetenschap te stellen. Deze onderbreking was overigens belangrijk genoeg. Zij betrof de periode waarin de toen nog weledelgeleerde heer Mey als assistent van Prof. Limperg meewerkte aan de opbouw van het huidige seminarium. Zijn levensloop toont een op het eerste gezicht onsamenhangende aaneenschakeling van zeer verschillende functies die hem met de meest uiteenlopende terreinen van het economisch leven in contact brachten. In zijn expansiviteit was hij allesbehalve een traditionalist. Hij durfde het eigen erf te verlaten op zoek naar

zuster-terreinen, welker ervaringen zijn visie en inzicht in zijn grote passie: het economisch gebeuren, konden verdiepen en vervolmaken.

Voortgekomen uit de accountancy, in wier midden zich de Nederlandse school van de bedrijfseconomie heeft ontwikkeld, was dit deelgebied van onze wetenschap reeds in volle omvang binnen zijn gezichtsveld gekomen.

Een grote interesse voor de problemen der algemene economie deed hem achtereenvolgens enige functies aanvaarden waarin hij zeer intensief met belangrijke sociaal-economische vraagstukken zoals conjunctuur-analyse en overheidsfinanciën in contact kwam. In deze jaren verwijdde zich zijn horizon aanzienlijk. Theoretisch zowel als praktisch. Men werpe slechts een blik in zijn bibliografie: men zal er werken aantreffen over debiteurencontrole, kostprijscalculatie, openbare werken, pensioenfinanciering, resultaatsbepaling en conjunctuuronderzoek, en denke voorts aan zijn regelmatig optreden op de jaarvergaderingen van de vereniging voor de staathuishoudkunde.

Indedaad een zeldzame veelzijdigheid van kennis welke in 1949 zijn welverdiende honorering vond in de drie-voudige leeropdracht welke hij bij zijn benoeming tot hoogleraar aan onze faculteit kreeg: kostprijs, arbeidsvoorwaarden en waarde en resultaat. Hij aanvaardde hiermede een grote verantwoordelijkheid, want een niet onaanzienlijk deel van het hoger onderwijs in de bedrijfseconomie werd daarmede op zijn schouders gelegd.

Het onderwijs was hem geenszins onbekend. Ook hierin had hij zijn sporen reeds ruimschoots verdiend. Onderwijs immers, kan in zijn ogen alleen dan tot goede resultaten leiden indien het stoelt op de door hem zo zeer voorgestane wisselwerking tussen theorie en praktijk en juist tot dit laatste had hij in zijn loopbaan zo overvloedig de gelegenheid gehad.

Ongetwijfeld is zijn grote leermeester Limperg hem hierin een lichtend voorbeeld geweest. Ondanks het zeer uiteenlopend gebied waarop Prof. Mey zich wetenschappelijk bewegen heeft moet men hem toch rekenenen tot de Limperg-school. Het monumentaal gebouw dat Limperg op basis van de vervangingswaardeleer voor de bedrijfseconomie schiep vindt men bij Abram Mey steeds terug als uitgangspunt voor zijn beschouwingen. Hij heeft deze leer verder uitgebouwd, op vele plaatsen verrijkt en verdiept.

Zijn grote kennis van de sociale economie stelt hem daarbij in staat vaak opmerkelijke parallellen te trekken. Ongaarne zag hij de kloof tussen de beide zusterwetenschappen breder worden en herhaaldelijk keerde hij zich tegen deze verwijdering. Vooral de techniek had hem zeer in zijn greep. Een oude liefde die hem sinds zijn schoolbanken niet meer los heeft gelaten en dan ook herhaaldelijk haar stempel op publicaties en voordrachten drukte.

Voor de oppervlakkig ingestelde student kon Professor Mey meer dan eens onbenaderbaar lijken.

Wie bij hem doctoraalvakken deed, leerde beter. Hij kwam tot de verrassende ontdekking dat onder de ruwe bolster een klein warm hart schuil ging dat als het ware beschermd moest worden door de stelligheid en strijdvaardigheid zijner uitspraken. Een professor, die, als 't contact eenmaal gelegd was, een warme belangstelling voor zijn studenten en assistenten had en in staat en bereid was hen veel van zijn tijd te geven.

Bewegelijkheid en veelzijdigheid zonder twijfel. Niet alleen in zijn levensloop, ook in zijn karakter komen zij tot uiting. Moge het Professor Mey gegeven zijn dat zijn afscheid hem geen gedwongen rust brengt, maar dat integendeel deze eigenschappen hem in de gelegenheid zullen

stellen zijn wijdvertakte belangstelling in zijn thans verkregen vrije tijd ten volle tot hun recht te doen komen.

Mey bloemlezing

WAT MEN ZEGT

Prof. Raaimakers zegt: „Poepepoe, maar de arbeider is mens”. (november 1959).

MOEDERTAAL

De public-accountant is de geïncarneerde conscientie van de bewindvoerder. (april 1958).

ZELFKENNIS

Madame de Pompadour was zeer zeker een schone vrouw. Ik zeg dat maar om mijn college niet al te droog te maken. (december 1957).

HANGSLOTEN GEVRAAGD

Minister Liëftinck zei eens tegen mij: „Hou toch eens op over die vervangingswaarde te praten”. Mijn antwoord was: „Dan moet er een hangslot op mijn mond of de belastingwetgeving moet veranderd worden”. (december 1957).

Economische bewindvoering en nationale welvaart

door Prof. Dr. A. Mey.

Upon a myriad of decisions of millions of persons, what to buy and what to sell and at what price, depends the working of the economic order.

C. H. Slichter, Modern Economic Society.

I. De instandhouding van de economische kringloop in de bedrijfshuishouding in het nationaal bestel.

Deze woorden van een bekend auteur der Amerikaanse economische wetenschap kwamen mij in de gedachten toen ik een vorig jaar het verkeer in Parijs waarnam vanaf de hoogste trans van de Eiffeltoren. Alles ging alsof het automatisch bewogen werd; moeilijkheden deden zich niet voor. De lichtbakens schenen het verkeer als vanzelf te reguleren. Er was echter geen automatiek, alleen alle chauffeurs en chauffees handelden precies volgens de normatieve bepalingen van de verkeersregeling. Hoe dat was en wat dat eiste kon ik waarnemen toen ik wat later gelift door een Frans collega in zijn auto van Boulevard St. Germain over de Place de la Concorde links af naar de Place de l'Etoile werd gereden. Ik parodieerde op

Goethe's Faust „Bedrijfsbestuurder, ben 'k maar een deel der kracht, die d'economische wet volvoert en toch naar voordeel tracht.”

Deze filosofie leidt erheen, dat de bedrijfseconoom — in theorie en practijk — zich bewust moet zijn van een zich bevinden in een kader van het maatschappelijk leven. Anderzijds echter moeten zij, die leiding geven aan het finantieel en economisch bestel van de natie, zich bewust zijn, dat die leiding er zich op moet richten de bestuurders der bedrijfshuishoudingen niet te hinderen in het naleven van de normatieve beginselen van rationele bewindvoering. Het landsbestuur — hoge bewindvoerders van de collectiviteit van openbare bedrijfshuishoudingen — gaf daarin het voorbeeld toen het — in de eerste miljoenennota na de bevrijding — de rijksbegroting, bestuursinstrument van de bewindvoering, liet plaatsen tegen

„de achtergrond van de nationale begroting“. ¹⁾ In een advies aan de Franse presidentiële commissie „de la réforme budgétaire“, (1948), gaf ik aan die verhouding vorm met de woorden: „Le budget et la comptabilité de la Nation constituent, pour ainsi dire, les coulisses de la scène où se joue le jeu des dépenses et des recettes de l'Etat“.

De nationale begroting en de nationale comptabiliteit vormen evenzeer de coulissen van het toneel voor het spel van het partiuliere ondernemingsleven als voor dat van de familiehuishouding. Hier ligt het verband dat ook wijlen Koopmans geleid heeft tot het onderwerp van zijn bekende oratie ²⁾, voor welke ik in het M.A.B. mijn grote waardering heb uitgesproken.

Wat is het beginsel, waarnaar de bewindvoering der bedrijfshuishouding zich te richten heeft om haar spel te doen harmonijeren met de voorstelling op de achtergrond, om het individuele spel in de gewenste relatie te houden met het spel der andere spelers? Waar ligt de grondgedachte van het stuk? Ofwel — in het eerste beeld — wat is de grondregel van het verkeer?

Als grondregel geldt, m.i., de noodzaak om de bereikte welvaart intact te houden en desinvestering te voorkomen. Desinvestering betekent verarming. Zij ontstaat door overbesteding. Zij ontstaat dus door een beschouwen als verteerbaar inkomen van die delen van het bruto-inkomen, welke, teneinde de welvaart intact te houden, op de vervanging van verbruikte, verkochte, versleten of verouderde kapitaal-goederen in de kapitaal-vermogenskringloop gericht behoren te zijn. Deze definitie van overbesteding raakt niet alleen de consumptieve besteding van schijnwinst. Zij raakt ook — hoewel op iets andere wijze — de besteding van schijnwinst in de expansie van het productie-apparaat. Immers, indien nu geëxpandeerd wordt met geldmiddelen, welke straks vervangingen zouden moeten financieren, zal straks de vervanging alleen met investeringen uit nieuw-aangetrokken middelen mogelijk zijn. Bovendien blijkt hier het gevaar van overexpansie. Dit is een gevaar, dat — juist door zijn vertraagd blijken en langer doorwerken — n.m.m. nog ernstiger geacht moet worden, dan de overconsumptie. Het gevaar van overexpansie is zelfs aanwezig, wanneer een **te groot** deel van het — juist berekend — netto-inkomen naar investering

gericht wordt. Een gevaar van onvoldoende besparing bestaat evenzeer. Marktanalyses zijn de instrumenten, waarmee getracht kan worden de onzekerheden der toekomstige ontwikkeling te temperen, wegnemen kan men die niet. Prospectieve oriëntering van de nationale comptabiliteit, van staats- en bedrijfsboekhouding zijn noodzakelijk en bij allen geldt het beginsel dat zich in de twee rekeningenreeksen van het boekhouden manifesteert. De „harmonie economique“ is onbereikbaar. Het sociaal-economisch bestel is daartoe te ingewikkeld. Naleven der verkeersregels in de myriaden van beslissingen van de miljoenen personen die aan het verkeer deelnemen, kan verkeersstoringen temperen. De verkeersregels dienen daarnaast ook op voorkomen van storingen gericht te zijn. Een moeilijkheid bij het op elkaar afstemmen van de macro-economische boekhouding en de micro-economische boekhouding (om het met de termen van Koopmans te zeggen) is, dat bij de eerste de bepaling van de grootte van het concrete nationale kapitaal en deszelfs waarde ontbreekt en moeilijk bepaalbaar is. Mijn belangstelling voor de relatie door Koopmans gelegd in zijn oratie, noopt mij hier verder op in te gaan.

II. De sociaal-economische grondslag van de bedrijfseconomische waardeleer.

De permanentie van de behoeften in de volksgemeenschap scheidt een continuïteit in de stroom van goederen en diensten, welke — in productieverdeling — binnen haar voortgebracht worden. De behoeften wijzigen zich in aard en omvang, fluctueren naar de golving der conjunctuur, de koopkrachtige vraag varieert in omvang en richting, productietechnieken wijzigen zich. De continuïteit is slechts de grondvorm van de stroming in de kringloop. Men kan daarin **circulaire** (regelmatige, naar verkeersregels verlopende) of **turbulente** vloeiingen constateren. De laatste manifesteren in de dynamiek van het economisch leven, wat de bedrijfseconomische theorie „**verbreking van de continuïteit**“ noemt.

De waarde heeft door e.e.a. een dubbele grondslag: 1) waarde, waartegenmen op het gegeven moment, waarop de rekenschap der waarde vereist is, het goed kan of zou kunnen vervangen, 2) waarde uit opbrengst, welke voor het buiten de stroomregelmaat geraakte goed, **op een gegeven moment** nog verkregen kan worden. Door dit alternatief karakter beantwoordt Limperg's waardeleer aan het dynamisch element, dat inherent is aan de waarderingen waarmee het bedrijfsleven met zijn structurele verandering en conjuncturele schommelingen te doen heeft.

¹⁾ Gepubliceerd in Annales de fin. publiques, 2e. druk (1950) p. 86.

²⁾ De budgetvergelijking als verbindingschakel tussen micro- en macro-economie, besproken in M.A.B. nummer 1, jaargang 30.

De waarde van een goed in de stroom kan — op een bepaalde plaats en op een bepaald moment — nooit hoger zijn dan de waarde van het exemplaar, dat in de stroom ter vervanging van een verbruikt, verkocht of verloren exemplaar aanwezig is. Het vervangingsbegrip is dus **potentieel**. Of en wanneer vervanging **actueel** zal plaats vinden is een probleem van bedrijfsbeleid, dat naast het waarde-vraagstuk staat. Waarde toch is de kwantitatieve voorstelling van de betekenis, welke het goed op een bepaald moment en een bepaalde plaats voor de bezitter heeft.³⁾

Waardeverandering van de circulerende kapitaalgoederen verandert alleen de rekengrootheid, waarmede de onderscheiden bezitskwantiteiten op een noemer worden gebracht. Uit waardeverandering ontstaat geen inkomsten. Uit waardedaling kan verlies ontstaan, indien daarvoor het nominaal vermogen (schuld aan aandeelhouders) zou worden aangetast.

De toepassing der waardeleer geldt de kostprijscalculatie en de winstberekening. Het product is technisch een aggregaat van allerlei kwantiteiten: eenheden van verschillende productiemiddelen; eenheden van materialen of grondstoffen, werkeenheden van menselijke of machinale bewerking (alle in functionele binding met werkeenheden van huisvesting, van krachtgebruik, van prestaties van directie- en administratie-organen). Die kwantiteiten worden door omrekening in gelijkwaardige waarde op de betreffende plaats op één noemer gebracht. Evenmin als een van de vereiste kwantiteiten kan ontbreken, kan in de waardebepaling de omrekening van dat element ontbreken. De waarde van de eenheid van elk der elementen der productie zal veelal door de vervangingsmogelijkheid, maar soms — op indirecte wijze — ook door de opbrengst van het product worden bepaald.

III. De calculatie van het waardeverbruik en de stroom der vervangingsverwervingen.

De actuele vervangingen hebben hun eigen ratio. Welke die is, of zijn kan, kan in dit bestel onbesproken blijven. Voor een preciese behandeling van het verband van in de productie vereiste offers en opbrengst van product is hier geen plaatsruimte beschikbaar. Globaal kan gesteld worden, dat het calculeren in vervangingswaarde van de grondstoffen in

³⁾ Enkele der bovengegeven uitspraken zijn met de daaruit volgende consequenties te vinden in mijn artikel „Limperg's waardeleer en de betekenis harer toepassing in het bedrijfsleven" — Bedrijfs-economische Opstellen — feestgave voor Limperg in 1939. Deze uitspraken gelden thans nog onverkort.

het verbruik van deze week (als voorbeeld van tijdseenheid) — via de productie- en distributietijd en het voorraadhouden — leidt tot de mogelijkheid van financiering der vervangende verwerving van het grondstoffenparcel (bepaalde artikelen), die deze week aan de beurt der voorraadaanvulling zijn. Evenzo stelt het calculeren in vervangingswaarde van de werkeenheden van alle duurzame productiemiddelen de bewindvoerder in staat om die productiemiddelen te vervangen, die dit jaar (als voorbeeld van tijdseenheid) aan de beurt voor vervanging zijn. De scheiding dezer stromen is slechts reken technisch en bedoelt geen onderscheiding in de financieringsmiddelen.

Ongelijkmatigheid in waardewijzigingen kan dit overeenstemmen verstoren. Tekorten die daarbij ontstaan zijn verliezen, welke voortvloeien uit de structuur van het vervangingsbeleid, dat, ondanks de risico van verliezen uit ongelijkmatige waardeverandering, op zichzelf rationeel kan zijn. Overschotten zijn dekkingsreserves (geen winsten), aangezien straks daar tegenover verliesmogelijkheden ontstaan.

De geschetste normatieve bewindvoeringsgedragingen zijn slechts reacties op turbulentieverschijnselen in de goederenstroom, dienende om te vermijden, dat de kringloop van kapitaal en vermogen door welvaartsvertering wordt aangetast. Vermeden wordt dat het voor vervanging in de bedrijfskringloop vrijkomende vermogen voor netto inkomsten wordt aangezien en tot overbesteding of overexpansie leidt en dus een secundaire factor van turbulentie in de goederenstroom ontstaat. De gedachte is wel eens geopperd, dat inkrimping van voorraden in hoogconjunctuur, (volgende uit het calculeren met de te lage waarde der verkochte goederen, en verminderde vervangingspotentie) het gevaar van conjuncturele voorraadvergroting zou bezweren.

Daarbij is echter vergeten, dat de te groot gecalculerde winst de conjunctuur aggraveert door de mogelijkheid van overexpansie of overbesteding en dat zolang hoogconjunctuur nog doorgaat nieuw crediet gemakkelijk verkrijgbaar is. Calculeren van de bedrijfsresultaten, zoals die werkelijk zijn, kan de conjunctuurbeweging niet versterken; het vergroot de turbulentie niet, maar vermijdt het ontstaan van secundaire storingen. Bovendien is er — gezien de verschillen in de mate van conjunctuur-reagibiliteit in de verschillende stromen der bedrijfstakken — geen reden om te veronderstellen — anders dan door machtsinvloeden ter markt —, dat bij calculatie naar vervangingswaarde de winstmarges zullen toenemen of zelfs niet gelijkblijven.

Ik sta hier een ogenblik stil bij de gedachte — bestreden in mijn artikelen in

het M.A.B. van 1959 — als zou het rekenen van het voorraadverbruik naar gestegen vervangingswaarde opzichzelf een inflatoir effect hebben. De stijging van de vervangingswaarde van b.v. de grondstof, moge uit een inflatoire werking ontstaan zijn. Het doorcalculeren daarvan in de kostprijs van de industrie, welke de grondstof in eerste aanleg verwerkt verhoogt, bij calculatie naar mijn wijze, de kostprijs. Aangenomen dat de verkoopprijs met hetzelfde bedrag stijgt en aldus in de tweede bewerkingsfase wordt doorberekend en zo vervolgens tot het aanbod aan de finalconsument, dan is toch maar één enkele maal, één prijsstijging in de kostprijs der laatste bewerking opgenomen. De impuls is doorgegeven, daardoor is de goederenstroom intact gebleven. Storing is vermeden. In een onderneming waarin één grondstof in vijfhonderd bewerkingsfasen de gehele weg van oerproducent naar finalconsument doorloopt, komt, het voorraadverbruik calculerende naar vervangingswaarde van de grondstof, de waardeverhoging slechts **een maal** in de kostprijs tot uitdrukking. Dit wordt niet anders wanneer die vijfhonderd bewerkingsfasen over tien bedrijfstakken verdeeld zijn. Het kan alleen anders worden, indien marktvormen en marktverhoudingen de mogelijkheid scheppen, dat het winstbedrag der tussenliggende fasen toename vertoont.

Dan ligt echter **daarin** en niet in de calculatietechniek de nieuwe storingsfactor. Er kan juist, zoals ik t.a.v. de regulatieve loonsverhoging bij aanpassing aan gestegen kosten voor levensonderhoud heb aangetoond, **geen** autonome inflatie-oorzaak gevonden worden. Zulk een werking kan ontstaan, wanneer de ondernemer (na de aanpassing van loon aan kosten) het tijdelijk voordeel van het bij de prijzen vertraagd aanhinken der kosten in een blijvend voordeel kan omzetten, doordien hij de — gedurende de vertragsperiode gestegen — winst kan perpetualiseren door de loonsverhoging op de prijzen op te slaan.

Een loonsverhoging, boven de productiviteitsstijging uitgaande, die de ondernemerswinst niet overeenkomstig aantast, werkt wel inflatoir. Zij doet dit echter door de foutieve prognose der productiviteitskosten en niet zonder meer als loonsverhoging.

Een kostprijsverhoging is bovendien nog geen verhoging van de verkoopprijs. Zelfs behoeft de kostprijsverhoging niet gelijk te zijn aan de gestegen vervangingswaarde der productiemiddelen. Er is t.d.a. een uitwijkmogelijkheid door overgang op een andere kwantiteitenverhouding. Van der Schroeff heeft daaraan alle aandacht gegeven. Zulks is echter een toepassing van onze theorie en geen bestrijding.

IV. De kameralistische visie op het boven besproken probleem.

Collegae in de leer van 't openbaar bestuur kunnen in het voorgaande aanleiding vinden om de noodzaak van „afschrijvingen” naar vervangingswaarde in de comptabiliteit van dat bestuur te vermijden. Immers zo heet het: indien men elk jaar de kwantiteiten van duurzame productiemiddelen, voorraden van grondstoffen, fabricaten, die aan de beurt der vervanging zijn, vervangt tot de dan geldende prijzen, verkrijgt men de instandhouding van het concreet kapitaal van de openbare huishouding, zonder de „omslag” van de waarde-calculatie.⁴⁾

Hiertegen zijn twee bezwaren. ten eerste stelt men de vervangingsnoodzaak zonder rekenschap omtrent de mate waarin tot financiering der vervanging vrijkomende middelen aanwezig zijn. De onderscheiding van expansie en vervanging — alleen van uit de techniek — kan arbitrair worden, vooral omdat door de voortschrijding van techniek de vervanging soms automatisch capaciteits-expansie omvat, welke geen verhoging van investering vraagt. Men herinnere zich mijn voorbeelden uit het telefoon-bedrijf. Ten tweede vinden de afzonderlijke productiecellen, die in het openbaar bestuur zijn samengevat, geen goede calculatiegrondslag. Alleen voor zoverre — na de actuele vervangingen van bepaalde productiemiddelen in hun dienst — hogere waarden als bij vervanging betaalde prijs geregistreerd zijn, wordt met juiste waarde gerekend; voor de overige productiemiddelen rekent men met waarden van 3 à 4 maanden of twee tot vijftien of vijftig jaar terug. Deze calculaties zijn dus meer vergelijkbaar met het optellen van de tellers van een serie breuken, die niet op één noemer zijn gebracht. Als gevolg van die verkeerde calculatie komen dan de middelen niet binnen, die men voor instandhouding van de kringloop nodig heeft. De turbulentie krijgt alweer een nieuwe impuls.

De kameralistiek past in het bovenstaande dus een ontoelaatbare simplificatie toe, zij ziet alleen het probleem van de centrale instantie.

Toen ik directeur van de Rijksbegroting was en daar de centrale overzichtspost in de controle op de handhaving van de kringloop in het openbaar bestuur bezette, kon ik, indien alle diensten naar vervangingswaarde het gebruik der hun toe-

⁴⁾ Aldus letterlijk een — overigens waarderende — reactie van enige Duitse collegae over publicaties van mijn hand in de bundel „Die Wirtschaftlichkeit in der öffentlichen Verwaltung”, Berlin 1953 en in het Verwaltungsarchiv 1958 en 1959.

vertrouwde productiemiddelen calculeerden en hunne vervangingen op de verlanglijst zetten, constateren of de overeenstemming tussen calculatie van waardeerbruik en financiering der vervangingen aanwezig was.

Laat mij dit beeld gebruiken om de verhouding tussen de **macro-economische** calculatie in de nationale boekhouding en lopende prijzen der te vervangen goederen omtrent het gehele nationale verkeer en de calculatie vereist voor bewindvoerders der bedrijfshuishoudingen aan dat verkeer deelnemende aan te duiden, zonder verdere uitwerking. Het heeft iets van het beeld van het Parijse autoverkeer. Het geheel uitwerken van die verhouding van macro-economie en bedrijfshuishoudkunde vereist een boek.

V. De maatschappelijke kringloop, de verdeling van het maatschappelijk inkomen en de instandhouding van het vermogen aan menselijke arbeidscapaciteit.

Het handhaven van het bereikte welvaartsniveau vereist niet alleen de instandhouding van het materiële kapitaal, het verlangt ook het instandhouden in kwantiteit en kwaliteit van menselijk arbeidsvermogen. Bewindvoering, die werkeenheden van menselijke arbeid en kapitaalgoederen in de productie verbindt, heeft de zorg beiden te benutten naar de aard en de omvang der capaciteitsbeschikbaarheid. Derhalve moet — gezien de eigenaardigheid van menselijke arbeid — de leiding alle remmen wegnemen, welke de arbeidslust en dus de arbeidsproductiviteit kunnen schaden en aan de beschadigde arbeid een te gering deel in de herverdeling zouden doen toekomen. Daaronder valt alles wat men sociale voorziening noemt, eveneens alles wat in organisatie en huisvesting voorzien moet worden om de vereiste productiviteit te bereiken. Daaronder valt ook de loonhoogte, die tot instandhouding van de arbeidsproductiviteit op de korte en lange duur (procreatie, opvoeding) in staat stelt voor iedere functie in de stratificatie van menselijke arbeidscapaciteit. Omdat het hier mensen betreft valt hieronder regeling van rusttijden en ontspanning en een loon dat tot het genieten daarvan in staat stelt. Ook moet daaronder gerekend worden de aanpassing van de verschillende facetten van de capaciteit van menselijk productievermogen aan de kennis- en eigenschappenanalyses en van wat voor het vervullen der verschillende taken vereist is. Functieanalyse is dus noodzakelijk om de waarde van de werkeenheden te bepalen uitgaande van een basiswaarde voor de laagst gekwalificeerde arbeid, gegeven de prijzen van levensonderhoud — op korte en lange duur gereproduceerd moet kunnen worden uit het loon.

Zonder dat in al deze zaken op de juiste wijze voorzien is, kan niet gezegd worden, dat aan de menselijke arbeid als productiefactor het juiste aandeel in de verdeling van het maatschappelijke inkomen toevalt. Dit is evenzeer een economisch — een bedrijfseconomisch — probleem als de instandhouding van de materiële productiecapaciteit, al ligt het — daar de arbeid juridisch vrij is en het bezielde wezens met wil- en reactievermogen betreft — voor de arbeid op sommige punten anders dan voor de levenloze kapitaalgoederen. Uiteraard kunnen alle voorzieningen welke hierbij nodig zijn, niet door individuele ondernemers geschieden. De goede uitwerking ervan valt echter geheel onder de beleidsvorming der bewindvoering.

Eensdeels spreekt de bewindvoerder mee in het collectief overleg tussen werkgevers- en werknemerscentrales, dat zich juist door de doorwerking van de moderne techniek niet tot bedrijfstaksgewijs overleg beperken kan. Anderdeels gaat juist de moderne ontwikkeling erheen om het bedrijfseconomisch karakter meer naar voren te brengen.

De ene richting tracht de arbeider — op overigens zeer ondergeschikte wijze — te betrekken in het ondernemen („every man a capitalist”): winstdeling, werknemersaandelen. Hier raken elkaar de hoofdstukken waarde en resultaat en arbeidsvoorwaarden. De winst kan niet juist genoemd worden als de loonhoogte niet de juiste is. Winstdeling zou het economisch karakter van het inkomensstreven van de arbeid veranderen. Dit past echter niet in het artisanale karakter van de arbeider. Werknemers-aandelen scheppen voor de arbeid naast het inherente risico van werkgelegenheid in een gegeven onderneming een tweede: het risico in dezelfde onderneming van verlies van bespaard inkomen.

De andere richting tracht — eveneens in toepassing van bedrijfseconomische begrippen — de plaats van de arbeid (als zodanig) in het productieproces te verbeteren en de arbeidsproductiviteit (niet in marginale zin) te verhogen. Daartoe dienen bedrijfsorganisatie, functie-analyse, werkclassificatie, meespreken en gekend worden in de besluitvorming van de leiding en — op elk niveau van arbeid —, betrokken worden in het beraad ter voorbereiding van beslissingen. Deze dingen zijn gewenst tot bereiking van de hoogst mogelijke productiviteit. Zij passen dus in de theorieën, welke de bewindvoering als richtlijnen dienen bij de vervulling van haar taak op het hoogste niveau voor onderneming en gemeenschap beiden.

Jerusalem, Israel, 9 mei 1961.

P. VELTHUYS Cz.

econ. drs.

Repeteert

Candidaatsexamen:

Sociale en Bedrijfseconomie

Doctoraalexamen:

Bedrijfseconomie

Marnixstraat 290 - Kamer 309 - Amsterdam-W.

Spreekuur: Woensdag 3 tot 4 uur.

Tel. Zaandam (K 2980) 63315, s'avonds en weekend.

Klyweld, Kraayenhof & Co.

accountants

hebben bij verschillende hunner vestigingen plaatsingsmogelijkheid voor

► **jonge economen**

die het voornemen hebben de accountantsstudie aan te vangen dan wel reeds daartoe zijn overgegaan. Voor het volgen van de colleges wordt voldoende tijd beschikbaar gesteld.

Naast werkzaamheden in de algemene accountantspraktijk bestaat de mogelijkheid tot specialisatie in organisatievraagstukken.

Schriftelijke sollicitaties worden gaarne ingewacht aan het kantooradres:

TESSELSCHADESTRAAT 18, AMSTERDAM-W., TEL. 83611.

W. GRADER

Econ. Drs

repeteert

Doctoraal examen:

Sociale en Bedrijfseconomie

ROERSTRAAT 102 hs

TELEFOON 717915

K. DE POUS

ECON. DRS

repeteert voor

CANDIDAATS- EN DOCTORAAL-EXAMEN

de onderdelen

SOCIALE ECONOMIE EN BEDRIJFSECONOMIE

DIEPENBROCKSTRAAT 18

Telefoon ongewijzigd: 71.55.88